

даній ситуації також визначило, що зменшилась кількість відволікань дітей. Але якісний аналіз мовних висловлювань дітей визначив відсутність стійких та глибоких інтересів до явищ оточуючого середовища. У дітей ЗПР з ситуативно-діловою та позаситуативно-діловою формою спілкування мали перевагу ситуативні, соціальні та констатуючі висловлювання.

Порівняння результатів експерименту до та після проведення корекційно-розвивальної програми представлено в таблиці 1. Результати контрольного експерименту визначили, що нормативна для цього віку позаситуативно-ділова форма спілкування (ПД) стала домінуючою у 65 % дітей. Цей показник підвищився в 2,5 рази у порівнянні з результатами констатуючого експерименту.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз кількісних даних експерименту на визначення домінуючої форми спілкування у старших дошкільників з ЗПР до та після реалізації корекційно-розвивальної програми

Форма спілкування	До проведення програми		Після проведення програми	
	кількість	%	кількість	%
ЕП	1	5	0	0
СД	14	70	7	35
ПД	5	25	13	65
Всього	20	100	20	100

Таким чином, вирішення проблем пов'язаних з формуванням навичок спілкування дітей ЗПР з однолітками потребує комплексного підходу з залученням всіх учасників виховного процесу (діти, батьки, вихователі). Для підвищення інтересу батьків та вихователів до процесу навчання необхідно використовувати інтерактивні техніки. Розроблена корекційно-розвиваюча програма роботи психолога з дітьми містить ігри та вправи на відпрацювання навичок спілкування. Такий підхід дозволяє значній кількості дітей своєчасно досягнути нормативно вікової (позаситуативно-ділової) форми спілкування з однолітками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лисина М.И. Проблемы онтогенеза общения. – М., 1986.-143 с.
2. Развитие общения дошкольников со сверстниками / Под. ред. Рузской А.Г.; Науч.-исслед. ин-т общей и педагогической психологии Акад. пед. наук СССР. – М.: Педагогика, 1989.-216 с.
3. Ульяновская У.В. Дети с задержкой психического развития. – Н.Новгород, 1994.
4. Дмитриева Е.Е. Коммуникативное развитие детей с легкими формами психического недоразвития на ранних этапах онтогенеза: Монография. – Н.Новгород: НГПУ, 2004.-259 с.
5. Семенцова О. Психологічні особливості ситуативно-ділової форми спілкування з однолітками дітей з ЗПР старшого дошкільного віку. // Фаховий збірник ВАК України «Актуальні проблеми психології» т.1.
6. Фопель К. Сплоченность и толерантность в группе. Психологические игры и упражнения. Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003. – 336 с.

УДК 376.32:003.24:003.27

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СКОРОПИСУ ШРИФТОМ БРАЙЛЯ

Серпутько Г.П.

кандидат філологічних наук, доцент
Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П. Драгоманова

У статті в історичному аспекті висвітлюються питання створення скоропису для сліпих шрифтом Брайля, а також обґрунтовується необхідність адаптації й створення українського варіанту скоропису рельєфно-крапковим шрифтом, залучення оптимальних методик його викладання.

В статті в історичному аспекті изложены вопросы создания краткописи для слепых шрифтом Брайля. Обосновывается необходимость адаптации и создания украинского варианта краткописи рельефно-точечным шрифтом, применения оптимальных методик обучения.

The issues of creating contractions in Braille for the blind in their historical aspect are being dealt with in the article, as well as the advisability of adopting and creating a Ukrainian variant of Braille contractions and the optimal methods of teaching them are being reasoned.

Ключові слова: стенографія, скоропис, скорочення, ступінь, шрифт Брайля, незрячі, спеціальна комісія, алфавіт.

Ключевые слова: стенография, краткопись, сокращение, ступень, шрифт Брайля, незрячие, специальная комиссия, алфавит.

Key words: shorthand, contractions, contracting, level, braille, visually impaired, special committee, alphabet.

Питання створення, застосування й методики викладання скоропису шрифтом Брайля у спеціальних школах для сліпих дітей та при підготовці спеціалістів-тифлопедагогів висвітлювалися у ряді наукових праць Б.Г. Коваленка, Б.Г. Зубкова, В.М. Сретінської, П.Л. Рогова, І.М. Зарубіної, В.Н. Воробйової та інших тифлологів, обговорювалися на науково-практичних конференціях та сторінках спеціальної періодики. Проте усе сказане стосується лише російського скоропису шрифтом Брайля, універсальної української системи скоропису поки не існує. На сьогодні нам невідомі й спеціальні дослідження, мета яких полягала б у розробці українського варіанту скоропису для сліпих, з урахуванням внутрішньої організації української літературної мови.

Доводячи актуальність і перспективність піднятого питання в українській тифлопедагогіці, завданнями нашої статті ми обрали: ознайомлення широкого кола фахівців з історичними аспектами, визначення причин, принципів та перспектив створення системи українського скоропису шрифтом Брайля, вироблення методики його викладання.

Стенографія (скоропис) – це спосіб швидкого і точного записування за допомогою системи скорочень і умовних знаків [7, с. 546]. Кожна людина, прагнучи до швидшого запису тексту, може створювати власну зручну для неї систему скорочень на позначення часто вживаних слів, букво- та словосполучень. Проте індивідуальні скорочення можуть не відзначитися системністю, логічністю й послідовністю вживання, часто базуються на ситуативних асоціаціях і є зрозумілими лише для кожної конкретної людини у певний період часу.

Принцип стенографії базується не на безладному скороченні слів чи пропускові букв, а на строгій системі логічних позначень для швидкого запису тексту. Проте кодування слів, сполучень слів чи їх складових частин базується на використанні системи графічних символів (таблиця 1), які, однак, як і плоске письмо загалом, є недоступними для сприймання незрячих людей, змушених користуватися рельєфно-крапковим письмом.

Таблиця 1.

ГРАФІЧНИЙ СИМВОЛ	ЗНАЧЕННЯ СЛОВА, СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ	ГРАФІЧНИЙ СИМВОЛ	ЗНАЧЕННЯ СЛОВА, СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ	ГРАФІЧНИЙ СИМВОЛ	ЗНАЧЕННЯ СЛОВА, СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ
	Автор		Метод		Рівень
	Аналіз		Мова		Розвиток
	Вдосконалення		Напрямок		Свідомість
	Вивчати		Народний		Система
	Відображення		Науковий		Соціальний
	Вплив		Основа		Творчість
	Галузь		Особливість		Тема
	Діяльність		Період		Теорія
	Дослідження		Під впливом		Український
	Етап		Предмет		Умова
	Життя		Принцип		Форма

	Законімірність		Проблема		Формування
	Зміст		Процес		Характер
	Історія		Психіка		Явище
	Культура		Психологія		Якість

Рельєфно-крапковий шрифт Брайля без перебільшення є творінням генія. Орієнтований на французьку мову, він виявляється універсальним, зручним і придатним для усіх фонетичних індоєвропейських систем. Єдине, чого можуть прагнути користувачі рельєфно-крапкового письма – економії: паперу, часу та зусиль. Розв'язанню саме цих проблем і сприяє винайдення рельєфно-крапкового стенографічного письма, чи скоропису шрифтом Брайля.

Скоропис для сліпих за своєю сутністю не має бути новим шрифтом чи, більш того, новою азбукою – це лише логічне комбінаторне доповнення шрифту Брайля системою скорочень, продиктоване вимогами часу. Рельєфна стенографія заснована на скороченому поєднанні крапок на позначення складів, слів чи навіть цілих речень.

Основні причини, які зумовлюють необхідність створення скоропису шрифтом Брайля, полягають у:

- Низькій швидкості письма за Брайлем.
- Значних обсягах текстів.
- Швидкій втомлюваності при письмі.
- Громіздкості рельєфно-крапкового шрифту.

Потреба у створенні скоропису постала у різних країнах світу мало не одразу ж після виникнення писемності для сліпих та появи книгодрукування шрифтом Брайля.

Автором першого російського скоропису, розробленого за фонетичним принципом, який, на жаль, до нашого часу не зберігся, був творець першої російської азбуки за системою Брайля князь Д.М. Оболенський.

Російський скоропис шрифтом Брайля народжувався не за один рік – це доволі складний процес, вибудований шляхом низки спроб, помилок і невдач, кропітка натхненна праця цілої когорти фахівців різних галузей, що тривала десятки років.

У 30-40-х роках ХХ століття питаннями створення скоропису активно займався учитель російської мови та літератури московської школи для сліпих дітей П.Л. Рогов. Створюючи скоропис, він пропонує поділяти слова за морфемним складом й кодувати кожну морфему. Згодом Рогов увійшов до складу комісії зі створення універсальної системи російського скоропису шрифтом Брайля.

У цей же час, незалежно один від одного, працює над створенням власного варіанту скоропису й проф. Б.Г. Коваленко. Напевно знаючи про спроби П. Рогова, Б. Коваленко іде до створення скоропису своїм шляхом, створюючи систему скорочень за фонетичним принципом, поділяючи слова на склади та кодуючи кожен з них. За спостереженням М. Зубкова, "Філолог Рогов мислив категоріями мовними, а математик Коваленко – категоріями математическими" [4, с. 60].

Саме незлагодженість зусиль, неузгодженість роботи, прагнення заперечити вже існуюче і створити щось своє, нове й спричинило, на нашу думку та переконання дослідників (М. Зубков), низку невдач у процесі створення універсальної системи російського скоропису.

Спеціальна система російських скорочень розроблялася комісією, створеною у 1964 році при президії ЦП ВОС із фахівців різних галузей освіти та науки. До спеціально створеної комісії увійшли: історики й педагоги Г.А. Гольмаков, Г.А. Станкевич, бібліотекар С.А. Лютова, викладач російської мови Д.П. Осипова, філолог, педагог-практик, який подав свій варіант скоропису, П.Л. Рогов; тифлопедагог, кандидат пед. наук, доц. Ленінградського педагогічного інституту ім. Герцена В.М. Сретінська. Очолив комісію доктор філологічних наук, тифлопедагог М.Н. Зубков. У створенні скоропису активну участь брали також математик Б.Н. Пятницин, чл.-кор. АПН, проф. Б.Г. Коваленко, який на той час вже запропонував власний варіант скоропису (мав плоскодрукований варіант своєї системи скорочень і викладав, разом із В.М. Сретінською, спецкурс для студентів дефектологічного факультету педагогічного інституту ім. Герцена) та багато інших спеціалістів і просто зацікавлених осіб.

Усі відомі на той час спроби зі створення системи скорочень Б. Коваленка, П. Рогова, В. Дьяконова, математичні скорочення В. Мячина, у тому числі й пересічних членів ВОС, незрячих із багатьох союзних республік, були подані на розгляд комісії. Проте найшвидшого обговорення зазнали саме спроби Б. Коваленка та П. Рогова, як найбільш перспективні.

Комісією було визнано:

I. "Краткопись П.Л. Рогова имеет предпочтение, она основана на внутренней логике языка, на законах грамматики.

II. Краткопись Б.И. Коваленко лишена внутреннего языкового единства, она основана лишь на законах математического мышления..." [4, с. 58].

І після ґрунтовного вивчення питання Комісія дійшла висновку про необхідність удосконалення й розробки, на основі вже існуючих варіантів, єдиної системи скоропису.

Нелегка робота зі створення скоропису шрифтом Брайля проводилася на основі спеціально розроблених частотних словників із даними статистичної лінгвістики:

- Силобарії (частотність складів).
- Морфемарії (частотність морфем).
- Частотні алфавітні словники.

Відповідно скоропис шрифтом Брайля формується за такими лінгвістичними принципами:

- Складовий – слова поділяються на склади, скорочується кожен склад чи буквосполучення.
- Морфемний – слова поділяються за морфемною будовою, окремо скорочуються префікси, суфікси та закінчення або основа і закінчення.
- Скорочення певних частин мови.
- Скорочення окремих слів (кодування цілого слова).

Не можна не згадати й про деякі правила скороченого запису рельєфно-крапковим шрифтом, які є відмінними від звичного письма шрифтом Брайля:

1. Після будь-якого розділового знака пропускається клітинка, оскільки розділові знаки можуть виконувати функцію скорочення.

2. У скорописі не використовуються знаки: курсиву, жирного шрифту, наголосу, великої букви, арифметичних дій, градусів, процентів тощо, оскільки ці символи вживаються як символи скорочення.

3. Шестикрапка не належить до знаків скоропису [1].

Напрацьовані у ході роботи Комісії матеріали зі створення єдиного варіанту російського скоропису були апробовані у ленінградській, московській та оренбурзькій спеціальних школах для сліпих дітей В.М. Сретінською, П.Л. Роговим та Р.А. Антарюк; описані у наукових статтях М.Н. Зубкова, Б.І. Коваленка, В.М. Сретінської; опубліковані шрифтом Брайля у книгах "Краткопись для слепых. I ступень" (1969) - книга художественных текстов с применением небольшого количества знаков краткописи, «Таблицы русской краткописи» (1970).

У 1974, 1977 роках видано універсальний варіант російського скоропису шрифтом Брайля "Краткопись для слепых. I ступень" та "Краткопись для слепых. II ступень" за загальною редакцією доктора філологічних наук М.Н. Зубкова для потреб незрячих та з метою вироблення й впровадження оптимальної методики викладання скоропису у спеціальній школі для сліпих дітей та як спеціального курсу на дефектологічних факультетах педагогічних інститутів для студентів-тифлопедагогів. У цих виданнях представлені усі таблиці мовних скорочень, які сформовані на теоретичній та загальнонауковій основах й підкріплені необхідними правилами вживання та методичними порадами до використання скоропису. Підсумки тривалої плідної роботи зі створення скоропису шрифтом Брайля підбила науково-практична конференція під керівництвом А.М. Кондратова.

Проте праця над удосконаленням вже існуючого скоропису не припинялася впродовж десятиліть як у межах самої Комісії, так і на сторінках спеціальної періодики. На сторінках журналів «Жизнь слепых», «Советский школьник», згодом «Школьный вестник» читачі могли ознайомитися з найновішими розробками Комісії у створенні скоропису, таблицями скорочень найживаніших мовних елементів та у своїх листах до редакції і ЦП ВОС активно обговорювали їх, надсилаючи слушні зауваження чи пропозиції, або навпаки, заперечували необхідність такої роботи. Так, наприклад, редактор журналу Ф.Й. Шоев виступав на сторінках журналу «Жизнь слепых» з антипропагандистськими статтями стосовно створення скоропису. Крім того, здійснювалися поодинокі спроби створити нові редакції російського скоропису шрифтом Брайля, проте вони не були теоретично й науково-методично виправданими, а отже й не здобули належної підтримки фахівців та громадськості.

В англійських країнах одночасно співіснують декілька варіантів брайлівського письма з незначними відмінностями: стандартний англійський Брайль та регіональні стандарти (британський, американський та ін.).

Англійський Брайль традиційно поділяється на три ступені:

- 1-й ступінь – це власне алфавіт.
- 2-й ступінь – це скорочений запис найбільш уживаних у мові слів та афіксів, де всі букви, розділові й інші знаки наділяються додатковими двома-трьома значеннями (для одного знака у поєднанні з іншими знаками; для одного знака у разі скорочення цілого слова); інколи символ наділяється кількома самостійними значеннями: префікс слова чи окреме слово, буквосполучення або розділовий знак (таблиця 2).
- 3-й ступінь охоплює індивідуальні скорочення слів початковими та прикінцевими літерами, які є зручними для кожного окремого користувача Брайля у даний момент.

Таблиця 2.

Англійський скоропис другого ступеня за британським стандартом 2004 року					
⠠	–	⠠	us	⠠	Ea
⠠	But	⠠	very	⠠	bb, be
⠠	Can	⠠	it	⠠	cc, con
⠠	Do	⠠	you	⠠	dd, dis
⠠	Every	⠠	as	⠠	en, enough
⠠	From	⠠	and	⠠	ff, to
⠠	Go	⠠	for	⠠	gg, where
⠠	Have	⠠	of	⠠	His
⠠	–	⠠	the	⠠	In
⠠	Just	⠠	with	⠠	was, by
⠠	Knowledge	⠠	ch, child	⠠	Com
⠠	Like	⠠	gh	⠠	st, still
⠠	More	⠠	sh, shall	⠠	Ing
⠠	Not	⠠	th, this	⠠	Ar
⠠	–	⠠	wh, which	⠠	Ble
⠠	People	⠠	ed		
⠠	Quite	⠠	er		
⠠	Rather	⠠	ou, out		
⠠	So	⠠	ow		
⠠	That	⠠	will		

У німецькому Браїлі також можна умовно виділити три ступені, які проте мають дещо інші значення:

- *Basisschrift* – це стандартний алфавіт.
- *Vollschrift* (1-й ступінь скоропису) - це система скорочення 8-ми найбільш уживаних буквосполучень, що широко використовуються при друкуванні книг та у ході навчання німецької мови в школі (скорочення наведено нижче у таблиці 3).
- *Kurzschrift* (2-й ступінь скоропису) – це більш докладна, повноцінна система скорочень [8].

Таблиця 3.

Vollschrift (німецький скоропис 1-го ступеня)							
au	⠠	Ch	⠠	eu	⠠	sch	⠠
äu	⠠	Ei	⠠	ie	⠠	st	⠠

Також часто вживаними, такими, що використовуються й під час вивчення німецької мови як іноземної, вважаються скорочення:

Таблиця 4.

Часто вживані скорочення					
und	⠠⠎⠗⠑	der	⠠⠙⠑⠗	das	⠠⠙⠁⠎
ss	⠠⠎⠎	ll	⠠⠗⠗	mm	⠠⠓⠓
er	⠠⠑⠗	en	⠠⠑⠗	in	⠠⠗⠑

Російський скоропис має *два ступені скорочень*:

➤ 1-й ступінь складають 8 таблиць, сюди належать: скорочення складів та буквосполучень, прийменників і префіксів, суфіксів і закінчень, займенників, сполучників, часток, вигуків, окремих слів прислівникового типу та деяких факультативних скорочень. Всього у восьми таблицях скоропису 1-го ступеня налічується приблизно 245 знаків, з них 58 одноклітинкових, а кількість скорочених елементів становить близько 300 одиниць [5, с. 5].

➤ 2-й ступінь скоропису формується в основному із коротко записаних слів, що розташовуються у відповідних таблицях в алфавітному порядку [6, с. 2].

Основними принципами формування системи скорочень шрифтом Брайля можна вважати:

- Зручність, доступність і зрозумілість.
- Ефект економії.
- Смысловое навантаження знака.
- Відносну позиційну сталість значення (початок, кінець слова чи окреме слово).
- Дзеркальність, аналогічність та асоціативність з вихідними одиницями (напр. склад *не* ⠠⠗⠑ скорочується символом ⠠⠗⠑ (1-ша, 6-та крапки), а склад *ни* ⠠⠗⠑ - символом ⠠⠗⠑ (3-я, 4-та крапки).
- Відповідність усім правилам орфографії.

Таким чином, знаки скорочення мовних одиниць наділені максимальним змістом та відносною позиційною сталістю (початок слова, кінець чи окреме слово) з урахуванням принципів їх дзеркальності для зручного формування асоціативного образу символу за аналогією до вихідних знаків. На кожен знак припадає близько 3-х значень, проте, за визначенням М.Н. Зубкова, «поливалентность знака здесь не механическая, она вытекает из внутренней логики языка, обусловлена законами грамматики» [5, с. 10].

У багатьох країнах досить давно художня й наукова література шрифтом Брайля видається скорописом. Ще у першій половині минулого століття були започатковані спроби створення російського скоропису та розробки методики його викладання П.Л. Роговим та Б.Г. Коваленко, близько 40 років вже існує універсальна система російського скоропису за редакцією М.Н. Зубкова. Створення українського письма за системою Брайля також припадає на початок ХХ століття, проте й до сьогодні незрячі учні, студенти, науковці, які живуть в Україні, не мають змоги користуватися скорописною системою, оскільки національного скоропису шрифтом Брайля не існує. Беззастережне ж користування скорописом близькоспорідненої (російської) мови, без відповідного його доопрацювання та узгодження із внутрішніми законами української мови, також вважаємо неможливим. Наприклад: у російському скорописі буквосполучення (*го*) у будь-якій позиції в слові позначається єдиним символом ⠠⠒⠔ (1, 2, 4, 5, 6 крапки), який, проте, позначає п'яту букву українського алфавіту Г. Наділення зазначеного символу значенням, аналогічним російському скоропису, може в свою чергу призвести до ряду сплутувань і недоречностей, погіршення рівня грамотності користувачів шрифту Байля.

Тому, на наше переконання, перед українською тифлопедагогікою на сьогодні стоятиме завдання не стільки створення кардинально нового українського скоропису шрифтом Брайля, скільки удосконалення й адаптація вже існуючих варіантів скоропису різних мов до специфіки внутрішньої організації сучасної української літературної мови на різних її рівнях; вироблення ефективної методичної моделі викладання українського скоропису шрифтом Брайля у спеціальних школах для сліпих дітей та у процесі підготовки фахівців-тифлопедагогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воробьева В.Н. Опыт преподавания русской брайлевской краткописи в ГУ «Центр медико-социальной реабилитации для инвалидов по зрению»: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: // <http://www.zrenia.net/modules/sections/index.php?op=viewarticle&artid=27>
2. Зарубина И.Н. Краткопись и связанные с ней проблемы // Проблемы социальной реабилитации, трудоустройства, трудовой и общественной деятельности незрячих работников интеллектуального труда: Материалы науч.-практ. конф. – М., 1989. – С. 72-75.
3. Зарубина И.Н. Основы русской краткописи: Учебно-методическое пособие. - М., 1992. – 33 с.
4. Зубков М.Н. Из истории русской краткописи // Школьный вестник. – 2000. – № 4. – С. 52-74.
5. Краткопись для слепых. I ступень / под общ. ред. М.Н. Зубкова. - М., 1974. – 151 с.
6. Краткопись для слепых. II ступень / под общ. ред. М.Н. Зубкова. - М., 1977. – 167 с.
7. Словник іншомовних слів / Уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. – К., 2000. – 680 с.
8. Таблицы обозначений в системе Брайля: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: // <http://sixdots.ru/main/tables-list.html>

УДК 376.- 053.4:81

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ОЦІННОЇ ЛЕКСИКИ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З МОТОРНОЮ АЛАЛІЄЮ

Січкачук Н.Д.

Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П.Драгоманова

В статті представлені наукові засади в розробці методики формування емоційно-оцінної лексики у старших дошкільників з моторною алалією.

The scientific base of creation of research techniques of emotional and valuation vocabulary of senior preschool children with motor alalia is represented in this article.

Ключові слова: емоційно-оцінна лексика, моторна алалія, дошкільники.

Keywords: emotional and valuation vocabulary, motor alalia, senior preschool children.

Дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців довели, що одним з вирішальних етапів розвитку мовленнєвої функції дитини є старший дошкільний вік. Його завданнями постали - удосконалення всіх сторін мовлення, в тому числі й лексичної, що дозволить дитині оволодіти новою ведучою діяльністю, т.б. навчальною.

Н.Трауготт, О.Хейкінен та ін., в своїх дослідженнях підкреслювали, що організовуючи корекційно-розвивальне навчання дітей з алалією, потрібно мати на увазі, що це мовленнєве порушення зазвичай проявляється на фоні своєрідної особистості (різко виражені невротичні риси поведінки у вигляді загальмованості або, навпаки, підвищеної збудливості, нахилів до аутизму, важкості встановлення контакту, підвищеної чутливості, нездатності до тривалих зусиль). Також науковці зазначають, що відсутність мовлення може спричинити викривлення характеру, адже цей фактор є травмуючим для становлення всієї мотиваційно-вольової сфери особистості дитини (І.Мартиненко, Т.Сак, В.Тарасун та ін.).

На думку О.Хейкінен, в роботі з дітьми, що страждають на моторну алалію, необхідно враховувати не лише специфіку мовленнєвого порушення, але й особистість дитини в цілому, її характер та інтереси. Такий підхід до організації корекційно-розвивальної роботи з дітьми-алаліками має велике значення, адже, за дослідженнями В.Ковшикова, допоможе корегувати дефіцитарність психологічного контакту між дитиною з алалією та її співбесідником (І.Смірнова).

Отже, враховуючи специфіку мовленнєвого порушення та інтереси дітей, в процесі нашого конструктивно-моделюючого етапу дослідження ми проводили діагностику рівня розвитку емоційно-оцінної лексики у дітей з моторною алалією. Також ми діагностували дітей з загальним недорозвитком мовлення та дітей без порушень мовлення. Отримані результати порівнювалися за кількісними та якісними характеристиками. Кількісний аналіз отриманих результатів представлений в таблиці 1.